Rezerwat przyrody "Zakole"

Celem utworzenia rezerwatu **"Zakole"** jest "zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zespołów pierwotnej roślinności torfowiskowej. Głównym przedmiotem ochrony jest prawidłowo wykształcone torfowisko wysokie, dotychczas najmniej narażone na antropopresję i degradację w porównaniu z innymi rezerwatami torfowiskowymi w Bieszczadach. Rezerwat "Zakole" leży w najbardziej wysuniętej na wschód części województwa podkarpackiego - powiecie bieszczadzkim. Administracyjnie teren obiektu położony jest w gminie Lutowiska, na obszarze obrębu ewidencyjnego Żurawin. Obejmuje grunt stanowiący własność Skarbu Państwa znajdujący się w zarządzie Nadleśnictwa Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka obręb Stuposiany.

Złoże torfowe "Zakole" jest utworem holoceńskim. W okresie wcześniejszym lokalne zagłębienie zostało wypełnione materiałem naniesionym przez rzekę San. Podłoże geologiczne i odpowiednia ruchliwość wód stworzyły tutaj warunki w pierwszej kolejności do tworzenia się torfowiska niskiego. Najprawdopodobniej pierwsze fazy rozwojowe torfowiska były związane z wodami Sanu, którego poziom znajdował się znaczne wyżej w porównaniu z poziomem, jaki wykazuje on dzisiaj. Za faktem tym przemawia położenie torfowiska w pobliżu koryta Sanu, charakter roślin budujących spągowe warstwy torfu (olsza czarna, turzyce, trzcina) oraz utrzymanie się jeszcze obecnie kompleksu torfowiska niskiego przylegającego od południowego-zachodu do rezerwatu. Z analizy materiału stratygraficznego wynika, że w pierwszej fazie tworzenia się torfowiska obok świerka, masowo występowała olsza czarna, która z biegiem czasu w Bieszczadach Zachodnich wyginęła (K. Lipka i in. 1978).
Występujące w zachodniej części złoża warstwy torfu sosnowego mogą świadczyć o tym, że wyparta z innych stanowisk sosna, tutaj jako roślina reliktowa znalazła dogodne warunki bytowania. W wyniku sukcesji oraz zaniku wpływu wód zalewowych i podsiąkowych torfowisko zmieniło swój charakter przechodząc w fazę torfowiska przejściowego. Nastąpiła zmiana gospodarki wodnej torfowiska z reofilnej na ombrofilną. W następnym etapie, w zespole torfotwórczym przeważyły elementy wysokotorfowiskowe tworząc torf typu wysokiego. Gwałtowny rozwój torfowców, któremu musiało towarzyszyć wybitne zwilgocenie klimatu, zahamował i przerwał rozwój lasu. Roślinami budującymi przez cały czas torf wysoki były głównie torfowce, wełnianka oraz krzewinki z rodziny wrzosowatych. Występująca obecnie w dużych ilościach na torfowisku bażyna czarna wkroczyła na torfowisko w ostatniej fazie tworzenia się torfu wysokiego. Obraz jaki obserwujemy obecnie na omawianym torfowisku jest typowy dla końcowego etapu rozwoju torfowiska wysokiego, gdzie trwa jeszcze nieznaczny przyrost masy torfowej, lecz równocześnie zaznacza się wkraczanie lasu.

Na stan zachowania przedmiotu ochrony wywarła wpływ działalność gospodarcza w lasach otaczających torfowisko. Związki torfowisk z otoczeniem są ścisłe, a w przypadku rezerwatu "Zakole" otoczenie w zasadniczy sposób wpływa na rozwój torfowiska i decyduje o jego losie.

Rezerwat zachował cenne walory przyrodnicze i krajobrazowe. Znajdują tu ostoję liczne gatunki zwierząt; szczególnie interesująca jest flora, z kilkunastoma objętymi ochroną gatunkami.